

NVEs vedtak

Nedlegging av damanlegg Ramstadsjøen

Rælingen kommune i Akershus fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Nedre Romerike Vannverk AS
Referanse	201705713-26
Dato	24.04.2019
Ansvarlig	Gry Berg
Saksbehandler	Anne Johanne Rognstad

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9

7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18

8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Innhold

Dampakke Romerike	2
Sammendrag	4
Søknad	5
Høring og distriktsbehandling	8
NVEs vurdering – dammer Ramstadsjøen	17
NVEs konklusjon og vassdragskonsesjon	21
Forholdet til annet lovverk	23

Dampakke Romerike

Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) har søkt om tillatelse til å legge ned 10 damanlegg med totalt 14 dammer i Fet, Sørum, Skedsmo, Lørenskog, Rælingen og Nittedal kommuner i Akershus. Magasinene har tidligere vært en del av drikkevannsforsyningen på Romerike, men inngår ikke lenger i drikkevannsproduksjonen.

NVE har hatt en felles behandling av søknadene om nedlegging av dammene. Dokumentnummeret for de 10 vedtakene er angitt i tabellen under. I disse dokumentene er sakene referert til under fellesnavnet dampakke Romerike eller nedleggingspakka.

Damanlegg	Kommune	Dok.-nummer
Høldippeldalen (hoveddam og sperredam)	Nittedal	201705706-29
Lunderås	Sørum	201705721-20
Bæreggtjern	Sørum	201705718-17
Sennerud	Sørum	201705725-20
Abbotjærn	Fet, Sørum	201705701-25
Tientjærn	Fet	201705703-27
Åmodtdammen (hoveddam og to sperredammer)	Rælingen, Lørenskog	201705716-39
Ramstadsjøen (hoveddam og sperredam)	Rælingen	201705713-26
Østbypotten	Lørenskog	201705704-26
Lundertjærn	Skedsmo	201705724-21

En samlet behandling av sakene er valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere samlet belastning av de konsesjonssøkte tiltakene og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. En felles høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av søknadene i dampakke Romerike har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av nedleggingene der hvor vi har funnet dette relevant.

Relevant lovverk

Søknaden er behandlet etter § 41 i vannressursloven som gir adgang til å legge ned vassdragsanlegg. Hvis nedlegging kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser, kreves konsesjon etter § 8. § 41 sier at søknad om nedlegging skal innvilges om ikke særlige grunner taler imot, som i stor grad gir dameier en rett til å legge ned vassdragsanlegget. I forarbeidene til vannressursloven står det om særlige grunner til å nekte nedlegging:

«I praksis vil det ikke være aktuelt å nekte konsesjon til nedlegging i andre sammenhenger enn i forbindelse med overføring av anlegget etter § 42, eller hvis anlegget blir fredet etter kulturminnevern, eventuelt som en del av et biotopvern etablert etter naturvernloven.»

Ut i fra den informasjonen NVE besitter er det ingen av damanleggene eller vannene som er fredet etter kulturminneloven eller som inngår som en del av et biotopvern.

Med bakgrunn i vannressursloven § 41 gir NVE tillatelse til nedlegging for alle de omsøkte damanleggene listet i tabellen ovenfor. Det framgår av NVEs vilkår hvordan nedleggingene skal gjennomføres. Se NVEs vedtak tilknyttet sakene for mer informasjon.

Flere av kommunene har stilt seg positive til å ta over ansvaret for noen av dammene (i sin kommune). Det er per i dag ikke gjort noen bindende avtaler. Dette er et spørsmål som må avklares mellom NRV og de kommunene det gjelder, og har ikke vært tema i NVEs behandling av dampakke Romerike.

NVE stiller seg positive til eventuelle overtakelser etter § 42. Hvis et eller flere av damanleggene ønskes overdratt til en kommune må dette meldes til NVE innen 15 dager fra en avtale mellom NRV og kommunen er underskrevet, jf. § 2-9 i damsikkerhetsforskriften.

Vi minner om at ved en rehabilitering av dam hvor vannstanden påvirkes må det sendes søknad om midlertidig tillatelse til dette i god tid før arbeidet settes i gang.

Øvre og Nedre Rygge vann

I utgangspunktet bestod dampakke Romerike av 12 damanlegg. NVE har imidlertid valgt å ta Øvre og Nedre Rygge vann ut av pakken. Dette har vi gjort fordi sakene med Øvre og Nedre Rygge vann har bydd på delvis andre vurderinger enn resten av pakka. Blant annet er Rygge vann del av et nylig vedtatt naturreservat, og NVE har valgt å gjennomføre en ekstra høringsrunde med Fylkesmannen i Oslo og Viken før vi fatter vedtak. Å vente på dette ville forsinket resten av nedleggingspakka.

Vedtakene for Øvre og Nedre Rygge vann kan ventes i løpet av første halvdel av 2019.

Sammendrag

Nedre Romerike vannverk (NRV) søker om konsesjon til å legge ned dammer Ramstadsjøen. Ramstadsjøen er tidligere en del av reservevannforsyningen til Nedre Romerike Vannverk AS (NRV). NRV overdro alle dammer som inngikk i produksjonen til Nedre Romerike Vannverk IKS pr 1. januar 2008. Ramstadsjøen er i dag dermed overflødig som drikkevanns- og reservevannkilde.

Ramstadsjøen ligger i Østmarka i Rælingen kommune, og tilhører vassdraget Losbyelva. Sjøen er demt opp av tre dammer, en hoveddam og to sperredammer. Hoveddammen er i konsekvensklasse 3 og sperredammene i klasse 1 og 0. NRV har søkt om konsesjon til å legge ned hoveddammen og én av sperredammene, og har foreslått å la dammen i klasse 0 bli liggende. En eventuell nedleggelse av dammene vil føre til en senkning av vannstanden i Ramstadsjøen med 2 m, og vannets areal reduseres fra 0,37 km² til 0,2 km².

Rælingen kommune mener dammen bør opprettholdes og stiller seg positive til å overta ansvaret. **Regionkontor landbruk for Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo** stiller flere krav til avbøtende tiltak for gjennomføring av planene. **Fylkesmannen i Oslo og Akershus** mener tiltaket vil være negativt for naturmangfold, landskap og friluftsliv. **Akershus fylkeskommune** skriver at nedleggingen mest sannsynlig vil ha liten påvirkning på vannkvalitet og vannlevende organismer, og at det er knyttet store friluftslivverdier til Ramstadsjøen. **Nedre Romerike brann- og redningsvesen** skriver at nedleggingene på Nedre Romerike vil gå ut over deres beredskap ved skogbrann. **Vannområdet Leira Nitelven** mener at en nedleggelse av dammer Ramstadsjøen vil føre til økt avrenning, og at det må stilles avbøtende tiltak for å hindre avrenning. **Rælingen ungdomsråd, Østmarkas venner, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Rælingen friluftsråd, Oslo og Omland Friluftsråd, Rælingen Jeger- og Fiskerforbund, Midtre rælingen vel, Skiforeningen, Norsk ornitologisk forening og DNT Oslo** uttaler seg i saken, og mener at nedleggelse av dammer Ramstadsjøen vil ha negativ effekt på friluftslivet, landskapet rundt sjøen, fiske og naturmangfold.

De største negative konsekvensene ved tiltaket vil være knyttet til varig tørrelegging av reguleringssonene og anleggsarbeid i et attraktivt tur- og friluftslivsområdet. Ramstadsjøen ligger i Marka og er i tilknytning til et statlig sikret friluftslivsområde, og er mye brukt av lokalbefolkningen. I henhold til vannressursloven § 41 skal nedleggelse innvilges om ikke særlige grunner taler imot. Med bakgrunn i den informasjonen NVE besitter foreligger det ingen særlige grunner for å avslå søknaden fra NRV i henhold til vannressursloven § 41 og 42.

§ 41 i vannressursloven sier at konsesjon til nedleggelse skal gis så fremt ikke særlige grunner taler imot. I denne saken har ikke NVE funnet særlige grunner som taler imot nedleggelse av damanlegg Ramstadsjøen. NVE gir Nedre Romerike Vannverk AS tillatelse etter vannressursloven §§ 8 og 41 til å legge ned damanlegg Ramstadsjøen. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

NVE minner om at Rælingen kommune har anledning til å overta damanlegg Ramstadsjøen, i henhold til vannressursloven § 42.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Nedre Romerike Vannverk AS, datert 11.12.2017:

«Nedre Romerike Vannverk AS ønsker å legge ned dammene 2254 Ramstadsjøen hoveddam og 2253 Ramstadsjøen sperredam i Rælingen kommune i Akershus, og søker herved om følgende tillatelser:

I. Etter vannressursloven, jf. §§ 8 og 41, om tillatelse til:

- legge ned følgende dammer
 - Ramstadsjøen hoveddam
 - Ramstadsjøen sperredam»

Dammer Ramstadsjøen, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	1,5
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	21,1
Middelvannføring	l/s	31,7
DAGENS MAGASIN		
Overflateareal	km ²	0,37
HRV	moh.	268,0
LRV	moh.	-
NYTT MAGASIN		
Overflateareal	km ²	0,2
Endring i vannstand	m	-2

Om søker og bakgrunn for nedleggelse av dammene

Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) (org nr. 992110996) er søker. De søker om nedlegging av Ramstadsjøen hoveddam (klasse 3) og Ramstadsjøen sperredam (klasse 1). En mindre andre sperredam i klasse 0 foreslås bli liggende.

Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) ble stiftet i 1971 som et interkommunalt selskap eid av Fet, Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Sørums og Nittedal kommuner. Da IKS'et ble opprettet i 2008 ble alle dammer som inngikk i drikkevannsproduksjonen overdratt. Dammene som ikke inngikk i drikkevannsproduksjonen forble i NRV AS' eie. NRV AS er ikke involvert i driften av NRV IKS.

NRV AS er besluttet nedlagt, derfor må dammene selskapet eier legges ned eller overtas av andre. NRV AS har vært i dialog med Rælingen kommune om overdragelse av dammen, men det har foreløpig ikke lyktes å inngå en avtale om overtagelse. Det har pågått samtaler mellom dameier og vertskommuner siden 2009 uten at man har besluttet hvordan dammene skal behandles. I det NRV er besluttet nedlagt, og avslutningstidspunktet er avhengig av overdragelse til Rælingen kommune eller nedleggelse av dammen. Som en konsekvens av dette har selskapet besluttet å søke konsesjon for nedlegging av hoveddammen og en sperredam i Ramstadsjøen.

En videreføring av eierskapet til Ramstadsjøen hoveddam og Ramstadsjøen sperredam medfører kostnader til årlig tilsyn og vedlikehold. Det er beregnet en årlig kostnad på 140 000 NOK for å føre tilsyn med dammene. Beregnet kostnad for nødvendig vedlikehold av hoveddammen og de to

sperredammene beløper seg til hhv. 4,7 og 1,5 MNOK. Kostnad for nedleggelse av alle dammer er beregnet til totalt 2,9 MNOK.

Beskrivelse av området

Ramstadsjøen ligger i Rælingen kommune i Akershus, og tilhører vassdraget Losbyelva med vassdragsnummer 002.CBAB0.

Ramstadsjøen ligger i Østmarka, og er mye brukt i friluftslivssammenheng. Nordsiden av vannet inngår i et statlig sikret friluftslivssområde og det er opparbeidet telt- og bålplasser flere steder rundt vannet. Det er flere godt brukte stier som leder inn til vannet.

Hoveddammen ligger på vestsiden av vannet, og her er også utløpet av vannet. Hoveddammen er anonymt plassert i landskapet med lav kant mot vannsiden, og luftsiden mot en bekkedal. Sperredam 1 ligger på sørøst siden av vannet, og står relativt høyt over vannoverflaten. Dammen ligger i en kløft og er kun synlig på nært hold. Sperredam 2 ligger også på sørøst siden av vannet. Denne dammen ligger godt gjemt i terrenget, og ligner mer på en forhøyning i landskapet. Det er ikke søkt om å ta bort sperredam 2.

Teknisk plan

Fjerning av dam

Hoveddam

Før arbeidene starter skal det tas borprøver som blir sendt til analyse. Hvis ikke betongen inneholder forurensede masser kan det deponeres på stedet. Det er anslått ca. 10 m³ betong.

Magasin vannstanden senkes med heverter før fjerningen av dammen. Dammen er av begrenset høyde, så vannstanden behøver ikke å senkes mer enn ca. 2 m.

Betong pigges vekk. Dette kan gjøres med liten gravemaskin med pigghammer. Det begrensede omfanget gjør at mindre utstyr kan benyttes. Betong og naturstein som er brukt i dammen bør kunne gjenbrukes i arronderingen.

Sperredam

Sperredammen ligger veiløst. Det er ca. 100-150 m til nærmeste skogsvei. Det beregnes derfor helikoptertransport av utstyr, alternativt kan anleggsvei etableres fra ventilkammer til dammen.

Det er anslått ca. 17 m³ betong. Dammen ligger plassert med fast fjell på begge sider, så fjerning vil medføre begrenset arronderingsbehov. Hvis ikke betongen inneholder forurensede masser er det planlagt deponi på stedet.

Tiltaket inkluderer også riving av ventilkammeret. Dette ligger i tilknytning til en skogsvei. Betongen pigges og transporteres til deponi. Det må påregnes forurensede masser. Rør fra dammen ned til ventilkammeret, ventiler og tilstøtende konstruksjoner rives og leveres til godkjent deponi.

Veier

Vei til hoveddam

Det er en eksisterende skogsbilvei med bredde på 2,5 m fra Losby til området vest for Øvre Setertjern. Derfra går det ca. 500 m med 2,5 m bred skogsvei frem til dammen. For anleggsdrift må skogsveien

midlertidig oppgraderes med transporterte masser på enkelte steder. Det er et egnet område for rigg på høyre side av dammen.

Vei til sperredam 1

Det er ca. 100-150 m til nærmeste skogsvei, og terrenget rundt dammen er kupert og skogdekket. Frem til dammen går det en smal skogssti. Den anses ikke aktuelt å etablere ny vei til dammen, og det er planlagt bruk av helikopter i anleggsfasen. Det vil være behov for noe rydding av skog for å etablere et riggområde ved dammen.

Vei til ventilkammeret

Det går en skogsvei forbi ventilkammeret. Denne skogsveien er ikke tilstrekkelig god til å frakte inn maskiner, og det vil være behov for betraktelig oppgradering av veien.

Deponi

Det søkes om deponi av betongmassene i magasinet. Dette forutsetter at betongmassene ikke er forurenset. Hoveddammen vil gi ca. 10 m³ betong, mens sperredam 1 vil gi ca. 17 m³ betong. Det vil også være behov for å deponere ca. 130 m³ masser fra hoveddammen. Søker foreslår å bruke deponimassene til arrondering av magasinet etter nedtapping.

Arealbruk

Inngrep	Midlertidig arealbehov (m ² el. daa)	Permanent arealbehov (m ² el. daa)	Ev. merknader
Riggområde	70		
Deponi		200	
Totalt anleggsområde	2400		

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Ramstadsjøen har i Kommuneplanens arealdel 2014-2025 (vedtatt 26.08.2015) formål bruk og vern av sjø og vassdrag, mens landområdet rundt har formål LNF-område. I forhold til foreliggende søknad er følgende paragraf viktig:

«§ 9.1 Forbud mot tiltak langs vassdrag i LNF-områder: For arealer inntil 100 m fra strandlinjen langs Nitelva/Øyeren og 50 m fra øvrige vassdrag, målt i horisontalplanet ved gjennomsnittlig flomvannstand, tillates ikke arbeid og tiltak som nevnt i pbl §§ 20-1, 20-4, 20-5 og 20-6. Unntatt fra dette er naturvennlige tilretteleggingstiltak for friluftsliv/rekreasjon for allmennheten etter godkjenning av kommunen. Forbudet i 1. ledd gjelder heller ikke følgende tiltak, under forutsetning av at disse ikke medfører negative konsekvenser for vannføring, vannkvalitet, dyre- og planteliv eller ferdsel for allmennheten:

- Vedlikehold eller reparasjon av godkjente bygninger, konstruksjoner og anlegg
- Fasadeendring på eksisterende, godkjent bygning
- Mindre tilbygg til eksisterende, godkjent bygning,

- garasjer, uthus til eksisterende boligeiendommer, nye bygninger i tilknytning til gårdstun
- Rivning av bygninger, konstruksjoner eller anlegg
- Restaurering av demninger
- Tiltak tilknyttet godkjente avløpsanlegg»

Unntakene fritar ikke fra søknadsplikt.

Ramstadsjøen er i tillegg avsatt som hensynssone med særlig hensyn til friluftsliv:

«Her tillates skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak som har til hensikt å ivareta områdenes funksjon og kvaliteter som rekreasjonsområder tilgjengelig for allmennheten. Forøvrig må markalovens bestemmelser følges. Tiltak som bryter opp området, hindrer tilgang eller bruk til friluftsliv, lek eller rekreasjon skal unngås. Trær og annen vegetasjon som etter kommunens skjønn er viktig for friluftsliv, rekreasjon og lek eller biologisk mangfold skal bevares. Kulturminner skal bevares i tråd med kulturminneplanen.»

Verneplan for vassdrag

Vassdraget er del av Oslomarkvassdragene som inngår i Verneplan I for vassdrag (1973).

Vernegrunnlaget er et variert og attraktivt landskap med nærhet til Norges hovedstad og andre tettsteder, kulturminner og friluftsliv som viktige verdier. Området har en interessant geologi, mangfold av plantearter og interessant fugle- og dyreliv. Området inneholder sjeldne meromiktiske sjøer, kalksjøer og fredete myrer.

Vanndirektivet

I følge vann-nett drenerer Ramstadsjøen til vannforekomst 002-2814-R Ramstadbekken, som ligger i vannområdet Øyeren. Vannforekomsten er i dårlig økologisk tilstand.

Eventuelle fylkesvise eller kommunale planer

Området nord for Ramstadsjøen er et statlig sikret friluftsområde. Området er et innsjøområde omkranset av skog. Dagens bruk dekker bading, fiske og rekreasjon, turer til fots eller på ski. Området er vurdert som regionalt viktig

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 01.06.2018 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, Oslo og omland friluftsråd, Østmarkas venner, NJFF-Akershus og DNT Oslo og omegn. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Rælingen kommune (27.02.2018) understreker at et område langs bredden av Ramstadsjøen er statlig sikret friluftslivsområde, viktig nærturområde for Rælingens innbyggere samtidig som det er et av vannene i Rælingen hvor det tas størst fisk. Både Åmodtdammen og Ramstadsjøen ligger i Rælingen kommune, og Rådmannen har følgende kommentarer til søknaden:

1. *«Rådmannen stiller spørsmålstegn ved NRVs vurdering av tiltakenes omfang og konsekvenser.*
2. *Rådmannen er bekymret for om friluftslivsverdiene vil bli ivarettatt ved skisserte tiltak i søknadene.*
3. *Rådmannen mener kunnskapsgrunnlaget i søknadene fremstår som mangelfullt.*
4. *Rådmannen stiller spørsmålstegn ved beskrivelsen av dagens situasjon ved Ramstadsjøen, da deler av kildematerialet er fra 2009.*
5. *De avbøtende tiltakene er mangelfulle for brukerinteressene, og spesielt spørsmålet rundt revegetering står ubesvart.*
6. *Rådmannen stiller spørsmålstegn ved risikoanalysen som er benyttet i søknadene.*
7. *Det stilles også spørsmålstegn ved dammenes innplasserte tiltaksklasse.*
8. *Rådmannen mener det er en skeivfordeling mellom dammenes samfunnsnytte og risiko for dambrudd i vurderingene som er gjort.*
9. *Rådmannen mener denne fordelingen skaper usikkerhet ved vurderingene av de samfunnsmessige virkningene ved fjerning av damanleggene.*
10. *Rådmannen savner alternativer utover fjerning og vedlikehold av eksisterende damanlegg.*
11. *Rådmannen ber NVE tillegge § 9 i naturmangfoldloven vekt, og bedre kunnskapsgrunnlaget da søknaden ikke inneholder dybdekartlegginger, kartlegging av biologisk mangfold eller henvisninger til kartlegginger.*
12. *Rådmannen mener de avbøtende tiltakene er mangelfulle i forhold til klima og miljø, og mener de bør inneholde rydding av alt materiale (ingen deponering) og revegetering.*
13. *Rådmannen mener det bør stilles krav om dybdekartlegging.*
14. *Dersom området viser seg å ha viktige områder for skogsfugl eller rovfugl må det legges en tidsbegrensning.*
15. *Rådmannen mener søknadene er mangelfulle når det kommer til omtale av vannkvalitet i vassdraget både på kort og lang sikt, og kunnskapsgrunnlaget på området er generelt mangelfullt.*
16. *Rådmannen setter spørsmålstegn ved at nedleggelsen av dammene trekkes frem som positivt for skogbruket.*
17. *Det er en usikkerhet knyttet til summene som fremgår for de ulike alternativene i søknaden.*
18. *Rådmannen vurderer det dit hen at det må gjøres mer arbeid med områdene rundt demningene enn det som er skissert i søknadene for at disse skal kunne benyttes til friluftsføremål i etterkant av en eventuell neddemming, og stiller spørsmål ved de økonomiske konsekvensene dette vil ha.*

19. Rådmannen vurderer på bakgrunn av dette at alle kostnader knyttet til de ulike alternativene må fremgå i en detaljert og dokumentert kostnadsoversikt før det skal tas endelig stilling til hva som skal gjøres med damanleggene når svar fra NVE foreligger.
20. Rådmannen mener også at flere alternativer rundt vedlikehold av demningen må fremgå, da i hovedsak med et alternativ med lavere damkrone, da dette kan påvirke økonomien videre.
21. Det er lagt ned betydelige midler i tilretteleggingen av Åmodtdammen som friluftsområde, og deler av tiltakene er finansiert med spillemidler. Dette er noe som må tas med i helhetsvurderingen rundt økonomi i forbindelse med overtakelse av damanleggene.
22. Det er benyttet en del gamle data i søknaden, og det gjøres oppmerksom på at det finnes oppdatert dokumenter tilgjengelig.
23. Det fremgår som at vurderingene som er gjort er inkonsekvent med tanke på innplassering i diagram.
24. Hydrologi er ikke vurdert og er heller ikke med i oversikten over temaer og samlet belastning.
25. Det kommer en egen sak til politisk behandling vedrørende overtakelse av dammene når svar på konsesjonssøknaden foreligger.»

Regionkontor landbruk for Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo har kommet med innspill i brev av 28.02.18 til Rælingen kommune, som er lagt ved kommunens uttalelse til NVE.

1. «Ved senkning av vannspeilet vil det komme nytt landareal til syne. Dette arealet er omfattet av skogbrukslova med tilhørende forskrifter. De nye kantsonene må plantes til med egnede arter snarest mulig etter senkning av vannspeilet for bl.a. å sikre mot erosjon, utglidning og sjenerende terreng for friluftslivet.
2. Der det etableres anleggsvei til dammen i rivningsprosessen skal denne etableres med så lite terrenginngrep som mulig. Det må kun brukes naturlige masser. Veien bør følge terrengets kurver, og minimere behovet for skyting og oppfylling.
3. Der det er etablert vei til dammen bør denne være tilgjengelig for skogbruket i ettertid. Den bør holde veiklasse 3 etter normaler for landbruksveier, og ha egnet snuplass innerst. Disse veiene vil også øke tilgjengeligheten til marka for bevegelsehemmede.
4. Det må ikke etterlates urene masser. All betong må transporteres ut av marka.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus (03.03.2018) vurderer at nedleggelse av de to dammene i Ramstadsjøen vil ha negativ betydning på naturmangfoldet og bidra til CO²-utslipp fra myra som tørrlegges. De mener at tiltaket vil ha stor negativ påvirkning på vannkvalitet og friluftinteressene. Det statlige friluftsområdet Ramstadsjøen grenser til vannet og dette området blir brukt til tur, rekreasjon og bading. Fylkesmannen mener at fjerning av dammene vil forringe friluftinteressene i lang tid fremover og være i strid med formålet med sikringen. Etter en nedleggelse av demningene i Ramstadsjøen vil sjøen bli omkranset av store åpne flater og Fylkesmannen mener dette vil generere mye avrenning, og at det må stilles avbøtende tiltak mot avrenning for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak kan være å sikre blottlagte områder med nytt dekke med styrt vegetering og etablering av kantsoner. Hvis ikke slike inngrep blir sikret mot avrenning mener Fylkesmannen at det vil kunne destabilisere økologien i vannene i mange år fremover i tid. Videre forutsetter Fylkesmannen at overskuddsmasser transporteres til eksterne egnede

områder med nødvendig tillatelse til å kunne motta denne type masser, og mener at Marka ikke er et egnet for permanente deponiområder.

Akershus Fylkeskommune (02.01.2018) kommenterer forholdet til innlandsfisk.

Fylkeskommunen er av den oppfatning at tiltaket antagelig ikke vil ha stor effekt på rekrutteringen av fisk utover Ramstadsjøen. Fylkeskommunen forutsetter at arbeidet gjennomføres på en slik måte at vannforekomsten ikke påvirkes negativt i anleggsfasen eller etter deponering av masser. Videre skriver fylkeskommunen at Ramstadsjøen ligger i et sikra friluftslovområde, og at området er kartlagt som svært viktig.

Nedre Romerike brann- og redningsvesen IKS (19.06.18) skriver at nedleggingene vil gå utover deres beredskap ved skogbrann. Hvis mange vann forsvinner eller senkes betyr det også at skogbrannhelikopter vil måtte hente vann lenger unna en eventuell skogbrann.

Rælingen ungdomsråd (20.03.2018) skriver at Ramstadsjøen er viktig for mange ungdommer, og er noe av det som gjør Rælingen til et attraktivt sted å bo. Ungdomsrådet trekker frem overnattingsturer, vinteraktiviteter, skogsturer, bading, fiske og padling som aktiviteter som gjennomføres knyttet til vannet, og som også er bra for folkehelsen.

Østmarkas venner (28.03.2018) mener at konsekvensen av en nedtapping av Ramstadsjøen er at innsjøens overflate blir omtrent halvert og dybden blir betraktelig redusert. Strandsonen vil fremstå som et gjørmeområde i mange år fremover, og det vil ha svært negativ effekt på friluftslivet i området både på kort og lang sikt, vannets verdi som turmål, badevann og fiskevann vil bli vesentlig redusert. På bakgrunn av de meget store verdiene Ramstadsjøen har for friluftslivet, og fordi naturen i og rundt innsjøen har tilpasset seg dagens vannstand, vil Østmarkas venner sterkt fraråde at dammene rives.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (04.04.2018) fraråde sterkt riving av dammene, og ønsker at ansvaret for dammene overføres til kommunene. Ellers så gir Naturvernforbundet sin fulle støtte til høringsuttalelsen som er gitt av Østmarkas venner.

Vannområdet Leira Nitelven (03.04.2018) mener at en nedlegging av hoveddam og en sperredam vil eksponere store arealer som vil generere mye avrenning, og at det derfor er viktig å gjennomføre avbøtende tiltak for å hindre avrenning for å kunne oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Det bør gjennomføres en styrt revegetering, og Vannområdet mener at de eksponerte arealene må dekkes med nytt substrat slik at det blir gode vekstforhold i kantsonen. Vannområdet mener at hvis det ikke blir gjennomført avbøtende tiltak vil vannet få en økt belastning med tanke på avrenning, noe som kan føre til oppblomstring av alger og dårlig siktedyp. Dette vil kunne destabilisere økologien i vannene i mange år fremover, og Vannområdet uttaler at vannet er helt avhengig av en velfungerende litoralsone (strandsoner) for å oppnå god økologisk tilstand i forhold til vannforskriften.

Rælingen friluftsråd (03.04.2018) anser det som svært negativt for friluftslivet i Rælingen kommune hvis riving av demningene ved Ramstadsjøen gjennomføres. Friluftsrådet er bekymret for ringvirkningene en eventuell ødeleggelse av de naturskjønne omgivelsene rundt kommunens viktigste friluftsknutepunkt vil ha for friluftslivet og aktiviteten knyttet til vannet.

Oslo og Omland Friluftsråd (06.04.2018) fraråde å legge ned dammene i Ramstadsjøen fordi vannet har stor verdi både for friluftsliv og naturmangfold. De mener at det å rive dammene i Ramstadsjøen er i strid med Markaloven. Videre mener friluftsrådet at det er lite dokumentasjon i søknaden på hvordan en nedleggelse vil påvirke landskapet, og de mener at en nedleggelse kan ha betydelige konsekvenser for landskapet. Områdets betydning for friluftslivet er etter friluftsrådets mening godt dokumentert,

men søknaden legger etter deres mening ikke nok vekt på folkehelseperspektivet som Ramstadsjøen har. Dammene er om lag 65-70 år gamle og Ramstadsjøens vannspeil og dammer er i dag å betrakte som naturlige deler av landskapet. Friluftsrådet mener at de negative konsekvensene av en nedleggelse av Ramstadsjøen for både landskap, naturmangfold (terrestrisk og akvatisk), friluftsliv og de samfunnsmessige forhold er undervurdert i konsesjonssøknaden.

Norsk ornitologisk forening (04.04.2018) skriver i sin uttalelse at biologisk mangfold er dårlig kjent for området, men det finnes noen interessante registreringer av fugl i artsobservasjoner.no. De viser til at det er gjort funn av både storlom, perleugle og tornskate i hekkesesongen, i tillegg til orrfugleik, og for øvrig er skogsnipe og rugde påvist. Viltkartlegging i kommunen i 2001 nevner at området er en viktig biotop for jerpe og hekkeområde for hønsenhauk, og Norsk ornitologisk forening mener potensialet for ytterligere fuglearter er stort, særlig i det grunne våtmarksområdet mot nord. Videre uttaler de at Ramstadsjøen er et godt fiskevann, og er et potensielt næringsøksområde for fiskeørn. Til slutt skriver de at området er mye brukt til overnatting i sommerhalvåret, og om vinteren går to mye brukte skiløyper over vannet.

Rælingen Jeger- og Fiskerforbund (RJFF) (01.04.2018) ser svært negativt på en rivning av dammer på Ramstadsjøen. På grunn av at nedleggelse av dammene vil føre til store sår i strandsonen, mener RJFF at nedleggelsen vil gi svært negative konsekvenser for fritidsfiske og sterkt forringe Ramstadsjøen som rekreasjonsområde for Rælingen kommunes innbyggere.

Midtre rælingen vel (04.04.2018) støtter opp om uttalelsen fra Rælingen kommune, men mener at de burde ha konkludert med at søknadene bør avvises slik de nå foreligger. Spesielt med hensyn til folkehelse og friluftinteresser som har blitt undervurdert i søknaden. Videre mener de at høydegrunlaget som er brukt i søknaden er svært usikkert, og det er vanskelig å vite hvilken vannstand vannet vil få ved en nedlegging av dammene.

Skiforeningen (23.03.2018) opplyser om i sin høringsuttalelse at det i dag går scooterløype over Ramstadsjøen. Hvis nedleggelse av dammene fører til at scooterløypen må flyttes ønsker Skiforeningen å legge om disse, noe som vil kreve tillatelse fra grunneiere og godkjenning etter markaloven. Skiforeningen mener at tiltakshaver må utrede hvordan skigåing over vannene vil påvirkes, samt foreslå alternativ trase slik at eventuelle omlegginger av løypene kan planlegges fortest mulig.

DNT Oslo (03.04.2018) skriver i sin høringsuttalelse at Ramstadsjøen er en perle i Østmarka som med økende befolkning i Rælingen, vil få en stadig større betydning som nærfriluftsområde. DNT opplyser om at det jobbes med en søknad om å bygge en ny turisthytte i nærheten av den gamle hytta Hulderheim, som da vil ligge langs Ramstadsjøen. Videre informerer DNT at det jobbes med stinettet i denne delen av marka. Med bakgrunn i interessene knyttet til vannet ønsker DNT Oslo at vannstanden holdes på dagens nivå.

NVEs vurdering – dampakke Romerike

Om dampakke Romerike

NVE har valgt å behandle de 10 søknadene om nedlegging samlet. Det har vi gjort for å gjøre det enklere for oss å vurdere samlet belastning og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. En felles høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av søknadene i dampakke Romerike har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av nedleggingene der hvor vi har funnet dette relevant.

Søknaden er behandlet etter § 41 i vannressursloven som gir adgang til å legge ned vassdragsanlegg. § 41 sier at søknad om nedlegging skal innvilges om ikke særlige grunner taler imot, som i stor grad gir dameier en rett til å legge ned vassdragsanlegget.

NVE stiller seg positive til eventuelle overtakelser etter § 42. Hvis et eller flere av damanleggene ønskes overdratt til en kommune må dette meldes til NVE innen 15 dager fra en avtale mellom NRV og kommunen er underskrevet, jf. § 2-9 i damsikkerhetsforskriften. Det vil stilles krav til nye eiere av dammene, avhengig av hvilken konsekvensklasse dammene har.

Konsekvensklassifisering

Konsekvensklassen til en dam avhenger av hvilke konsekvenser et brudd i dammen gir. Det er fem konsekvensklasser. Dammer som er klassifisert i konsekvensklasse 4, 3, 2 eller 1, kan medføre fare for mennesker, miljø og eiendom dersom de bryter sammen. Anlegg uten de samme store konsekvensene, blir satt i konsekvensklasse 0.

De fleste dammene i dampakke Romerike mangler gyldig vedtak på konsekvensklasse, med unntak av damanlegg Høldippeldalen. NRV har imidlertid foreslått konsekvensklasser for de andre dammene til NVE, og det er disse vi forholder oss til i behandlingen av dampakke Romerike. De foreslåtte og vedtatte konsekvensklassene for dampakke Romerike er listet opp i tabellen under. Som det kan ses i tabellen er de fleste dammene foreslått å ligge i en klasse som ikke er null, som vil si at brudd ved dammen kan medføre fare mennesker, miljø eller eiendom.

Per i dag oppfyller ikke dammene sikkerhetskravene i damsikkerhetsforskriften, og en nedlegging av dammene vil fjerne risikoen for skader ved dambrudd. NVE mener at hensynet til sikkerhet veier tungt i disse sakene.

Damanlegg	Foreslått konsekvensklasse
Høldippeldalen	
Hoveddam	4 ¹
Sperredam	4 ¹
Dam Lunderås	2
Dam Bæreggtjern	1

¹ Konsekvensklasse 4 ble vedtatt for damanlegg Høldippeldalen i brev fra NVE datert 19.10.17.

Dam Sennerud	3
Dam Abbortjern	0
Dam Tientjern	2
Åmodtdammen	
Hoveddam	2
Sperredam vest	3
Sperredam sør-vest	0
Ramstadsjøen	
Hoveddam	3
Sperredam	1
Dam Østbyputten	3
Dam Lundertjern	0

Naturmangfold

Det er ikke registrert naturtyper ved eller rundt magasinene som er direkte knyttet til vannet eller spesielt fuktighetskrevende, med unntak av naturtypen innsjø som er omtalt i avsnittet *Forholdet til naturmangfoldloven*. Det er få tilfeller hvor nedleggingsplanene (iberegnet både vannspeilsendring og terrenginngrep) påvirker registrerte naturtyper.

Det er heller ikke registrert vannlevende rødlistede arter i eller ved magasinene som skal legges ned, med unntak av Lundertjern hvor det er registrert edelkreps (EN – truet). Samtidig er det gjort funn av edelkreps i nærområdet til alle vannene i nedleggingspakken, og vi antar derfor at det er potensiale for edelkreps i vannene. Før anleggsarbeidene starter må det undersøkes om det fins edelkreps i hvert enkelt magasin. Dersom arten fins i magasinet og blir negativt påvirket, skal søker ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for en vurdering av tiltak.

Flere av høringspartene har fokus på artene og det biologiske mangfoldet som tilhører vannene. NVE mener likevel at dette er arter og natur som er vanlig for regionen, og at en nedlegging ikke vil påvirke sårbare og truede arter eller natur.

Fisk og fiske

I vassdragene rundt Oslo og på Romerike er det en rekke forskjellige fiskearter. I næringsrike innsjøer og elver finnes hvitfisk som gjedde, abbor og ulike karpefisker. For de mange skogsvannene i marka er det ørret som dominerer, men det finns også vann med andre arter. Det drives et utstrakt fiskestallarbeid av fiskeforeningene i Oslo og Akershus ved at flere vann kalkes og at det årlig settes ut ørret. Arbeidet har gitt gode resultater og det er derfor mange flotte fiskeplasser. Fiske vurderes til å være en svært viktig del av friluftslivet som utøves i vassdragene i Oslo og på Romerike.

For det enkelte vann vil nedlegging av en dam ha en negativ påvirkning på fisk ved at leveområdene reduseres eller forsvinner helt. Men sett under ett vil en nedlegging av de tidligere drikkevannskildene

som NRV nå har søkt om, bety lite for fiskebestandene og for muligheten til å drive fritidsfiske i Oslo og på Romerike.

Friluftsliv

Både lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, har skrevet i sine høringsuttalelser at friluftslivsverdien knyttet til vann og vannspeil er stor. NVE er klar over og enig i at magasinene som nå er omsøkt nedlagt har stor verdi for friluftslivet, lokalt og delvis også regionalt. Fordi verdien er knyttet til vannspeilet er det også klart at nedlegging av dammer vil få delvis store konsekvenser for friluftslivet, og vil, i mange av de sakene som nå er til behandling, forringe området verdi som turterreng.

Vannspeil er ofte et turmål i seg selv, eller en spesiell kvalitet ved en tur. Stille vannspeil inviterer til ro, og urolige vannoverflater som følge av vind og vær kan være et dramatisk trekk ved et landskap. Tilgjengelige bredder inviterer til bading, lek og fiske.

To av magasinene i denne nedleggingspakka ligger delvis i statlig sikra friluftsområder. Tiltak i statlig sikra friluftsområder må godkjennes av Fylkesmannen. Flere av magasinene ligger i kartlagte friluftsområder med verdi viktig eller svært viktig. Seks av magasinene ligger innenfor markagrensa, og tiltak her må avklares opp mot markaloven. Flere av magasinene er omtalt som nærturterreng, områder som ligger i gangavstand fra boligområder og som derfor er svært hyppig brukt.

Det går stier opp til og rundt de fleste av vannene, og skiløyper på tvers. Konsekvensene for bruken av disse varierer og avhenger av hvor mye vannspeilet blir senket når dammen er borte. En annen konsekvens av nedlegging av dammen er at overflatearealet reduseres, og med det at store områder blir tørrlagt. Det varierer fra sak til sak hvor stor reduksjonen i overflatearealet er, men for Bæreggtjernet, Høldippeldalen, Lunderåsdammen, og Senneruddammen vil vannspeilet bli helt borte.

Kulturminner

Det er ingen registrerte kulturminner ved noen av damanleggene. Alle kulturminner er imidlertid ikke registrert. NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av plan for gjennomføring. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jamfør kulturminneloven § 8 (jamfør vilkårenes pkt. 3).

Vannkvalitet

Høldippeldalen drenerer til Nitelva oppstrøms samløpet med Fjellhammarelva og Leira. Ramstadsjøen, Øystbypytten og Åmodtdammen drenerer til Fjellhammarelva som har samløp med Nitelva like oppstrøms Øyeren. Lunderåsdammen drenerer til Leira, som også har samløp med Nitelva like ovenfor Øyeren. Tientjern og Lundertjern drenerer til Nitelva nedstrøms samløpet med Fjellhammarelva og Leira, og Senneruddammen, Abbortjern og Bæreggtjern drenerer til Glomma oppstrøms Øyeren. Sett under ett drenerer alle vannene mot Nitelva eller Glomma oppstrøms Øyeren, men NVE mener allikevel at vannene ligger spredt geografisk og de aller fleste vannene drenerer i forskjellige mindre bekker før de når hovedelva.

Nedlegging av dammene vil kunne gi noe økt transport av suspendert materiale under nedtapping, anleggsfasen og under kraftige nedbørsepisoder. Dette gjelder særlig rett etter nedtapping, hvor sedimentene i reguleringssonen er blottlagte. Effekten vil avta gradvis når vegetasjonen etableres og stabiliserer sedimentene mot erosjon i overflaten. NVE mener at vannkvaliteten vil kunne bli dårligere

i en periode under nedtapping og under anleggsarbeidet, men at vannkvaliteten vil stabilisere seg når reguleringssonen har fått et vegetasjonsdekke. Vår vurdering av nedleggingenes betydning for vannkvalitet på lengre sikt er derfor at samtlige bekker og tjern som omfattes av nedleggingen, innen noen få år vil oppnå tilsvarende vannkvalitet som de har i dag.

Samtidig mener NVE at vannene utgjør en liten del av det totale nedbørfeltet, og at påvirkningen på vannkvaliteten i de større elvene ikke vil bli nevneverdig endret som følge av tilført suspendert materiale. Samlet sett mener NVE at nedlegging vil ha liten effekt på vannkvaliteten nedover i vassdraget.

Revegetering

Forholdet til revegetering har vært et viktig tema i høringen. Flere høringsparter har uttalt at revegetering vil være viktig for å avbøte negative konsekvenser for friluftslivet, landskapet og vannkvalitet.

Dammedlegging med påfølgende senkning av vannstand vil føre til at arealer som tidligere var under vann eksponeres. NVE har erfaring med at etter senkning vil forholdene på steder det ikke er nakent fjell eller ur være godt egnet, og ha gode forhold for at terrestriske planter og dyr etableres. Ny vegetasjon vil raskt etablere seg.

Vi vurderer også at tiltak som tilkjøring av nye masser vil kunne være negativt for magasinbunnen. Dette kan spre uønskede arter, og inngrepene kan bli vesentlig større ved at det må etableres adkomstveier for å få tilgang til hele magasinet. Der adkomstveiene legges nede i magasinet mener vi at hjul- og beltekjøretøy på bunnsedimentene øker faren for uønsket transport av sedimenter ut i vassdraget.

Noen steder i magasinet vil det imidlertid være områder med bart fjell eller tynt dekke, hvor naturlig planteetablering vil ta lenger tid. Tross risiko for spredning av uønskede arter, kan påfylling av masser være et mulig avbøtende tiltaket for raskere etablering av vegetasjon. I plan for gjennomføring av nedleggingene skal mål for revegetering beskrives av NRV. Dette følges opp av NVEs miljøtilsyn.

Opprydding

Ved nedlegging av dammer vil tidligere magasinbunn tørrlegges og det vil ofte ligge igjen søppel og gammelt avfall. NVE mener at det er riktig å pålegge NRV å fjerne og rydde opp i søppel som tidligere er dumpet i magasinene ved en evt. konsesjon.

Samfunnsmessige fordeler

De fleste av dammene er foreslått i ligge i konsekvensklasse 1-4. Hvis en dam i klasse 4 går til brudd vil dette føre til skader på boenheter, infrastruktur, samfunnsfunksjoner mm. Å legge ned klassifiserte dammer fjerner risikoen for skader ved dambrudd.

NVEs vurdering – dammer Ramstadsjøen

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Vannstanden i Ramstadsjøen varierer i dag med tilsiget, og det er ingen aktiv regulering av vannet. Vannstanden i Ramstadsjøen vil reduseres med to meter og overflatearealet på vannet vil reduseres fra 0,37 km² til 0,2 km². Ved en nedleggelse av dammene vil vannstanden i Ramstadsjøen variere på samme måte som i dag, men da med utgangspunkt i en lavere vannstand. Senkning av magasin vannstanden vil gi et varig tørrlagt areal på ca. 0,17 km² rundt vannet.

De store flommene i vassdraget opptrer i hovedsak vår og høst. Ramstadsjøen har i dag en flomdempende effekt. Dersom dammene fjernes vil vannets volum og overflateareal reduseres noe som vil gi en mindre flomdempende effekt. Samtidig har det ikke vært noen aktiv regulering av vannet, og NVE mener at endringen ikke er av en slik karakter at den vil ha særskilte konsekvenser lenger ned i vassdraget.

NVE vurderer det slik at tiltaket ikke er til nevneverdig negativ påvirkning på hydrologiske forhold.

Grunnvann

Grunnvannstanden og magasin vannstand er hydraulisk knyttet sammen. Som regel vil grunnvannstanden rundt et magasin variere med vannstanden i magasinet, men med varierende forsinkelser.

Konsekvensene av senket grunnvannstand er avhengig av hva slags løsmasser som er rundt magasinet. Grovere masser er mer stabile enn leirerike masser. Rundt Ramstadsjøen er det i hovedsak bart fjell/tynt løsmassedecke og noe morene. Endringen i vannstanden i Ramstadsjøen kan føre til lavere grunnvannstander, særlig i de delene hvor det er kartlagt morene. NVE mener allikevel at endringene vil være lokale.

For å ikke øke risikoen for utgliding og kollaps i massene rundt Ramstadsjøen bør senkningshastigheten holdes lav.

Naturmangfold

Naturtyper og arter

Det er ikke registrert naturtyper ved eller rundt Ramstadsjøen som er direkte knyttet til vannet eller spesielt fuktighetskrevede. Det er imidlertid ofte knyttet et frodig dyre- og planteliv til vannspeil.

Kommunen og Norsk ornitologisk forening opplyser i sin høringsuttalelse at Ramstadsjøen er hekkeområde for hønehauk (NT). Hønehauk hekker oftest i trær, og er ikke avhengig av vannstanden i Ramstadsjøen. NVE mener at det er mulig å stille vilkår som ivaretar hensynet til den registrerte rødlista fuglearten. Så lenge det tas hensyn til hekkende fugl i en eventuell anleggsperiode samtidig som reirtrær ikke felles, så kan tiltaket la seg gjennomføre uten store negative konsekvenser for arten.

Det er funnet edelkreps i vann rundt Ramstadsjøen, og vi antar derfor at det er potensiale for edelkreps i Ramstadsjøen også. Før anleggsarbeidene starter må det gjennomføres undersøkelser for å avkrefte eller bekrefte forekomsten. Hvis det fins edelkreps i Ramstadsjøen skal ikke nedtappingshastigheten overgå 15 cm/døgn. Dersom Ramstadsjøen tappes ned så mye at eventuell bestand av edelkreps vil få

betydelig dårligere levekår må søker ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for en vurdering av om individer bør flyttes fra Ramstadsjøen.

Fisk og fiske

Flere av høringspartene har uttalt at Ramstadsjøen er attraktivt for fiske. NVE mener at en nedlegging av damanlegg Ramstadsjøen vil kunne ha en negativ konsekvens for fisk og fiske i forhold til fiskens kondisjon, og at fiskeplassene kan bli mindre attraktive i det vannstanden senkes. Selv om nedleggingene av dammer skader den lokale fiskebestanden, betyr ikke det at nedleggelsen vil skade fiskeartenes utbredelse eller bestander i nevneverdig grad. For det enkelte vann vil nedleggelse av en dam ha en negativ påvirkning på fisk ved at leveområdene reduseres eller forsvinner helt. Men sett under ett vil en nedleggelse av de tidligere drikkevannskilder bety lite for fiskebestandene og for muligheten til å drive fritidsfiske i Oslo og Romerike.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om nedlegging av dammer Ramstadsjøen legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart. Nedlegging skiller seg også fra utbygging ved at dameier i utgangspunktet har en rett til å få lagt ned et damanlegg. NVE skal innvilge søknad om nedlegging med mindre særlige grunner taler imot. Et eventuelt noe bedre kunnskapsgrunnlag ville ikke endret NVEs vedtak i saken. Derfor mener vi at det er innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak om nedlegging. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

Fordi det, etter NVEs vurdering, foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger nedleggingen kan ha på naturmiljøet, mener vi at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt. Et unntak fra denne vurderingen er hvorvidt det er edelkreps i Ramstadsjøen. NVE mener at hensynet til edelkrepsen ivaretas av vilkåret om undersøkelse av mulig bestand og tiltak.

I influensområdet til Ramstadsjøen finnes det hønsøehauk (NT). NVE mener at det er mulig å stille vilkår som ivaretar hensynet til den registrerte rødlista fuglearten. Nedlegging av dammer Ramstadsjøen vil etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5.

NVE har sett påvirkningen fra nedleggingen av dammer Ramstadsjøen på naturmiljøet i sammenheng med de andre nedleggingene i nedleggingspakke Romerike. Det er mange innsjøer og tjern i Romerike og Osloområdet, både naturlige og oppdemmede, med likt eller liknende naturmiljø. Sånn sett er ikke de omsøkte nedleggingene avgjørende for naturmiljø tilknyttet innsjø/tjern, men i mindre områder med færre vann vil nedleggingene samlet kunne ha en lokal negativ effekt på antall vannspeil.

NVE støtter seg også til fylkeskommunen sin konklusjon angående innlandsfisk, hvor de mener at nedlegging av dammene antagelig ikke vil ha stor effekt på rekrutteringen av fisk utover hvert enkelt vann. Med bakgrunn i dette kan ikke NVE se at nedlegging av dammene vil ha konsekvenser for

biologisk mangfold utover konsekvensene for hvert enkelt vann. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10.

Avbøtende tiltak og hvordan nedlegging skal foregå vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Friluftsliv, skiløyper og marka

Nordøstsiden av Ramstadsjøen er et statlig sikret friluftslivsområde, og vannet som helhet inngår i Rælingmarka friluftslivsområde. Området som blir berørt ligger altså innenfor markagrensa. Det går flere stier til/fra og langs vannet, og området er et tydelig turmål. Området er også benyttet mye til fritidsfiske, og høringsparter uttaler at dette er et av de bedre fiskevannene i denne delen av marka. På nordsiden av vannet er det flere egnede telt- og rasteplasser og det går en stor sti/traktorvei opp til østsiden av vannet. Her ligger det også en speiderhytte.

På vestsiden av Ramstadsjøen ligger Setertjernstua, en helårs, søndagsåpen stue med servering. Det er naturlig å anta at Ramstadsjøen er en del av opplevelsen her, blant annet nevnes sjøen i en av turforslagene til eller fra Setertjernstua. DNT opplyser også i sin høringsuttalelse at det er en ny turisthytte under planlegging ved vannet.

Ved en nedleggelse av dammene Ramstadsjøen senkes vannstanden med to meter, og overflatearealet reduseres med ca. 50 %. Dette vil forringe området verdi for friluftslivet, hyttene, teltplasser og for stiene som går rundt vannet. Dette vil etter NVEs vurdering skape stor endring i områdene langs vannet, og vil påvirke friluftsjøinteressene som er knyttet til området.

Det skal oppgraderes veier inn til både østsiden og vestsiden av sjøen. NVE mener at veien på vestsiden ikke vil føre til store endringer siden det her allerede i dag går en skogsbilvei inn til Ramstadsjøen. Denne veien skal benyttes for nedlegging av hoveddammen. Veien som er planlagt fra østsiden er planlagt i en eksisterende traktorvei, som i dag er mye brukt som tursti inn til vannet. Veien fra østsiden skal benyttes til nedlegging av sperredam og til å fjerne ventilhuset som er en del av vassdragsanlegget. Langs denne traseen passerer veien speiderhytta før den går videre opp til vannet, og det er flere av interesseorganisasjonene som har uttalt seg negativt til anleggsveien. Etter NVE sin vurdering vil oppgradering av veien fra østsiden ha negative konsekvenser for turopplevelsen inn til Ramstadsjøen.

Skiforeningen preparerer i dag skiløyper over Ramstadsjøen. Siden vannet kun senkes med to meter, mener NVE at tiltaket ikke vil påvirke løypenettet utover anleggsperioden. Ved en ev. anleggsperiode vil det mest sannsynlig være behov for omlegging av løypenettet. Dette vil i så fall kun begrense seg til en skisesong.

Fylkesmannen samt flere andre høringsparter forutsetter at det ikke deponeres betong og andre masser fra damanlegg som ligger i Marka. Ramstadsjøen ligger i Marka, og Fylkesmannen mener at marka ikke er egnet for permanente deponiområder. Det er Fylkesmannen som behandler saker etter markaloven, og NVE støtter Fylkesmannens vurdering om at deponimasser må transporteres til et godkjent deponi.

For å eventuelt deponere masser utenfor godkjent mottak skal det være sikkert at massene er rene. Det er Fylkesmannen i Oslo og Viken som er forurensningsmyndighet. Dameier må avklare deponispørsmålet med Fylkesmannen i Oslo og Viken, både etter markaloven og forurensningsloven.

Flere høringsparter mener det må settes krav til revegetering av de arealene som blir tørrlagt når vannstanden senkes. De mener at dette vil redusere tiden det tar før området vil være attraktivt som turområde igjen. NVE ser, med erfaringer fra andre vannstandssenkninger, at det ikke tar lang tid før enkel vegetasjon spirer og gror på tidligere innsjøbunn. Det vil muligens også være et større inngrep å pålegge tilsåing rundt hele vannet, når maskiner i utgangspunktet ikke må lenger inn enn til dammen.

Med bakgrunn i de høringsuttalelser som har kommet inn og NVEs egne observasjoner under befaringen er det liten tvil om at Ramstadsjøen er et viktig friluftslivsområde som benyttes mye til fiske, overnattingsturer og lokal rekreasjon. En nedlegging av dammer Ramstadsjøen vil påvirke disse interessene negativt, da de i stor grad er knyttet til området rundt vannet. I en konsesjon vil det derfor være viktig å sette vilkår knyttet til utførelse av anleggsarbeidet, veibygging og deponering. Ramstadsjøen inngår som en del av marka og det må avklares opp mot markaloven for å gjennomføre de omsøkte tiltakene.

Landskap

Ramstadsjøen ligger i et område preget av skogkledd åser, mindre vann og bekkedrag. For de som ferdes langs vannet, vil Ramstadsjøen oppleves som et viktig landskapselementet. Turen inn til vannet på eksisterende stier går i et skogkledd landskap. Ved en nedlegging av dammer Ramstadsjøen vil vannstanden senkes med to meter, og det er søkt om å bygge veier inn til sjøen fra både vestsiden og østsiden av vannet.

Lavere vannstand vil blottlegge store områder som i dag er dekket av vann. Dette gjelder særlig på nordsiden av vannet. Disse områdene vil endre karakter ved en nedlegging, og selv om NVE mener at revegeteringen vil skje raskt, jf. kap. om vannkvalitet, mener vi at det vil ta lang tid før de blottlagte områdene oppleves som en del av skoglandskapet rundt vannet.

Når det gjelder omsøkt veibygging vil dette også påvirke landskapet, dette gjelder særlig veien som er planlagt fra østsiden. Denne veien vil føre til et nytt inngrep i et området som i dag i stor grad kun er preget av bruksmerker knyttet til fotturer. I likhet med vurderingene under kapittel om brukerinteressene, mener NVE at landskapet rundt Ramstadsjøen vil bli negativt påvirket av tiltaket, og at det bør settes vilkår for å minimere de negative konsekvensene for landskapet.

Kulturminner

Det er ingen registrerte kulturminner i tiltaksområdet. NVE vil allikevel understreke at det ved en ev. konsesjon vil det påligge utbygger en aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle treffe på kulturminner, jf. kulturminnelovens § 8 andre ledd. Om det blir gitt konsesjon til de omsøkte planene viser NVE til vilkår som ivaretar kulturminner.

Oppsummering

De største negative konsekvensene ved tiltaket vil være knyttet til varig tørrlegging av reguleringssonene og anleggsarbeid i et attraktivt tur- og friluftslivsområde. Ramstadsjøen ligger i marka og i tilknytning til et statlig sikret friluftslivsområde, og er mye brukt av lokalbefolkningen. I henhold til vannressursloven § 41 skal nedleggelse innvilges om ikke særlige grunner taler imot. Med bakgrunn i den informasjonen NVE besitter foreligger det ingen særlige grunner for å avslå søknaden fra NRV i henhold til vannressursloven § 41 og 42.

NVEs konklusjon og vassdragskonsesjon

§ 41 i vannressursloven sier at konsesjon til nedlegging skal gis så fremt ikke særlige grunner taler imot. I denne saken har ikke NVE funnet særlige grunner som taler imot nedlegging av damanlegg Ramstadsjøen. NVE gir Nedre Romerike Vannverk AS tillatelse etter vannressursloven §§ 8 og 41 til å legge ned damanlegg Ramstadsjøen. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

NVE minner om at Rælingen kommune har anledning til å overta damanlegg Ramstadsjøen, i henhold til vannressursloven § 42.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Denne konsesjonen bortfaller hvis ikke rivingsarbeidet er satt i gang senest tre år etter at konsesjonen ble gitt, jf. vannressursloven § 27. Det samme gjelder hvis arbeidet deretter blir innstilt i mer enn to år. NVE kan forlenge fristen én gang med inntil tre nye år.

Hvis konsesjonen eller konsesjonsvilkårene brytes kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60 a og 63 første ledd bokstav c.

Vi minner også om at konsesjonæren plikter å varsle NVE om eventuelle navne- og/eller adresseendringer frem til selskapet er lagt ned.

Konsesjonsvilkår for nedlegging av dammer Ramstadsjøen

Punktene under oppsummerer føringer og krav som ligger til grunn for konsesjonen. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i dette dokumentet som ikke har kommet med her. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dette dokumentet gjelder.

NVE gir tillatelse på følgende vilkår:

Plan for gjennomføring

- Det skal utarbeides en plan for gjennomføring av nedleggingen. Planen skal forelegges NVEs miljøtilsyn og godkjennes før arbeidet settes i gang. Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene.

Vannstandsendringer

- Vannstanden i Ramstadsjøen skal senkes med en såpass lav hastighet at det ikke medfører urimelige ulemper/skader for naturmiljøet og innsjøbreddene/innsjøbunnen. Dette innebærer blant annet tilstrekkelig lav hastighet for å unngå stor avrenning fra tørrlagt areal i Ramstadsjøen og for å unngå utgliding/erosjon fra breddene.

Undersøkelser

- Det må undersøkes om det fins edelkreps i vannet. Dersom arten fins i vannet og blir negativt påvirket, skal dameier ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for en vurdering av avbøtende tiltak.
- Det må undersøkes om hønsehauk hekker i området. Dersom arten kan bli negativt påvirket av tiltaket skal søker ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for en vurdering av tiltak.

Ve

- Ny vei fra vestsiden: Veien skal legges som beskrevet i søknaden og skal følge eksisterende traktorvei. Maksimal veibredde settes til 3 meter.
- Ny vei fra østsiden: Veien skal følge bred sti fra Solli turvei til Ramstadsjøen. Inngrep i traseen må gjennomføres skånsomt og medføre minst mulig varige sår. Maksimal veibredde settes til 3 m.
- Veiene skal settes tilbake til opprinnelig stand etterpå. Håndtering av materialer og masser ved veibyggingen skal beskrives i planen som sendes til NVEs miljøtilsyn.

Deponi

- Forholdet til deponi skal avklares med Fylkesmannen i Oslo og Viken etter markaloven og forurensingsloven.

Annet

- Det vil være NRV sitt ansvar å sørge for at stinettet holdes åpent rundt Ramstadsjøen, og at det fins et alternativ til den stien som blir brukt som anleggsvei. Det må informeres om nedleggingen og anleggsperioden på skilt ved parkeringsplassen og ved dammen/anleggsområdet.
- Det skal beskrives i plan for gjennomføring hvordan risikoen for å innføre uønskede/svartelistede arter til magasinområdene skal minimeres, med særlig fokus på anleggsmaskiner o.l.
- Ved nedtapping av Ramstadsjøen skal søppel som tidligere er dumpet i innsjøen ryddes og sendes til godkjent mottak. Kravet gjelder hele arealet som blir tørrlagt ved nedlegging av dammene.

Rune Flatby

Avdelingsdirektør

Gry Berg

seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Forholdet til annet lovverk – Damanlegg Ramstadsjøen

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggsaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen i Oslo og Viken om nødvendig avklaring etter forurensningsloven. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til markaloven

Markaloven forbyr bygge- og anleggstiltak innenfor markagrensa. Dette innebærer at riving eller endring av dammene krever dispensasjon fra loven, jf. markaloven § 5, jf. § 14. Det må søkes Fylkesmannen i Oslo og Viken om dispensasjon fra markaloven.

Forholdet til EUs vanddirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

Vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 skal vurderes når det fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Nedlegging etter vannressursloven §§ 8 og 41 medfører et nytt inngrep, men fjerner samtidig en eksisterende påvirkning. Etter vannforskriften § 12 kan nye inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i §§ 4-6 ikke nås eller at tilstanden forringes, forutsatt at visse betingelser er oppfylt. Den første betingelsen i § 12 er at alle praktisk gjennomførbare tiltak skal settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand. Ved konsesjonsbehandlingen vurderer NVE praktisk gjennomførbare avbøtende tiltak som vil redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. Videre er det betingelser om at samfunnsnyttan av nye inngrep er større enn tapet av miljøkvalitet og at hensikten med tiltaket ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Etter NVEs vurdering vil nedleggingen på sikt forbedre tilstanden i vannforekomsten, ved at den bringes tilbake til naturlige forhold, og tiltaket vil bidra til å nå målet om god økologisk tilstand.